

"Âlemde her bir şey, bütün eşyayı kendi Hâlıkına verir. Ve dünyada her bir eser, bütün âsârı kendi Müessirinin eserleri olduğunu gösterir..." Devamıyla izah eder misiniz?

"Âlemde her bir şey, bütün eşyayı kendi Hâlıkına verir. Ve dünyada her bir eser, bütün âsârı kendi Müessirinin eserleri olduğunu gösterir. Ve kâinatta her bir fiil-i icadî, bütün ef'âl-i icadiyeyi kendi Fâilinin fiilleri olduğunu ispat eder. Ve mevcudatta tecellî eden her bir isim, bütün esmâyı kendi Müsemmâsının isimleri ve ünvanları olduğuna işaret eder. Demek, her bir şey, doğrudan doğruya bir burhan-ı vahdâniyettir ve marifet-i İlâhiyenin bir penceresidir."(1)

Kâinatta her şey her şeyle bağlı ve alâkadardır. Dolayısı ile bir şey kiminse her şey de onundur. Mesela, arı bir şeydir; arının hayatına hizmet eden bütün kâinat her şeydir. Arı kimin ise kâinat da onundur ya da kâinat kiminse arı da onun olabilir. Güneş, hava, su, ateş nebatat ve sair unsurlar olmasa arı olmaz.

Mesela, güneş olmasa hayat olmuyor, su olmasa yine olmuyor, toprak olmasa yine olmuyor. Yıldız ve galaksiler intizamlı ve muvazeneli hareket etmeseler yine hayat olmuyor. Zira bir yıldız zerre kadar mihverini şaşırırsa, bütün kâinat fabrikasını yerle bir edecek. Demek çok uzakta, hayattan alâkasız gibi duran bir yıldızın da hayata bir desteği ve müdahalesi vardır. *Bu da gösteriyor ki, hayat; bütün kâinattan süzülüp gelen bir meyve ve bir neticedir.* Küçük bir arı hayat sayesinde bütün kâinatla alâkadar olup, bütün sebeplerin bir neticesi oluyor. Yani arı basit bir cüz' iken hayat ile bütün kâinatla alâkadar küllî hükmüne geçiyor. Arı hayat sayesinde bütün o küllî unsurlara efendi oluyor, hayat sayesinde o azametli şeyler arıya hizmet ediyor.

Demek bu unsurlar kimin ise arı da onundur. Bu bakış açısını bütün eşyaya tatbik edebiliriz. Bu açıdan bakarsak, kâinatta her bir şey Allah'ın varlığına ve birliğine işaret eden bir delil bir ispat bir bürhan oluyor.

Kâinat ve içindeki her bir unsur, mükemmel ve çok san'atlı yaratıldığı için, sonsuz bir ilim, mutlak bir irade ve nihayetsiz bir kudret gerektiriyor. Yani atomdan ta en büyük bir galaksiye kadar, her şey mükemmel ve sanatlı olduğu için, bir tek Allah tarafından yaratılmayı iktiza ediyor. Şayet bir tek İlâh kabul edilmezse, atomlar adedince ilahları kabul etmek icab eder.

(1) bk. [Mektubat, Yirmi Altıncı Mektup, Dördüncü Mebhas.](#)